

פרשת נצבים-וילך תשע"ז
דברי משה

Dedicated in memory of David Wichslitz by his loving family

רמב"ן הקדמה לספר דברים

...ועוד יוסיף בספר הזה כמה מצות שלא נזכרו כלל כגון היבוס ודין המוציא שם רע והגרשין באשה ועדים זוממין וזולתן וכבר נאמרו לו כולן בסיני או באוהל מועד בשני הראשוני קודם המרגלי כי בערבות מואב לא נתחדשו לו אלא דברי הברית כאשר נתפרש בו ועיי"כ לא נאמר בספר הזה וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל או דבר אל בני ישראל ואמרת אליה מצוה פלונית אבל לא נכתבו המצות בספרי הראשוני שידבר עם יוצאי מצרים כי אולי לא נהגו באותן המצות רק בארץ אף על פי שהן חובת הגוף כאשר בא בענין הנסכים או מפני שאינן תדירות לא הזכיר רק בבנים נוחלי הארץ.

דברים פרק כט

(ט) אתם נצבים היום כלכם לפני יקוק אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריתכם כל איש ישראל: (י) טפכם נשיכם וגרד אשר בקרב מחניד מחטב עציף עד שאב מימיה: (יא) לעברך בברית יקוק אלהיך ובאלתו אשר יקוק אלהיך פרת עמך היום: (יב) למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים פאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב: (יג) ולא אתכם לבדכם אנכי פרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת: (יד) כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יקוק אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: ...

(כא) ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר בא מארץ רחוקה וראו את מפות הארץ ההוא ואת תחלאתה אשר חלה יקוק בה:

... (כד) ואמרו על אשר עזבו את ברית יקוק אלהי אבתם אשר פרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים: (כה) וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם: (כו) ויחר אף יקוק בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הפתובה בספר הזה: (כז) ויתשם יקוק מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת פיום הזה: (כח) הנסתרת ליקוק אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת:

דברים פרק ל

(א) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך יקוק אלהיך שמה: (ב) ושבת עד יקוק אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: (ג) ושב יקוק אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מפל העמים אשר הפיצך יקוק אלהיך שמה:

דברים פרק לא

(א) וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל: (ב) ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויקוק אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה: ... (כט) כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני יקוק להכעיסו במעשה ידיכם:

רש"י

(ט) אתם נצבים - מלמד שכנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בברית: **ראשיכם שבטיכם** - ראשיכם לשבטיכם: **זקניכם ושטריתכם** - החשוב חשוב קודם ואחר כך כל איש ישראל: (י) **מחטב עציף** - מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה, כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע. וזהו האמור בגבעונים (יהושע ט, ד) ויעשו גם המה בערמה, ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים: (יא) **לעברך** - להיותך עובר בברית. ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך, אלא כמו (לעיל ד, יד) לעשותכם אותם: **לעברך בברית** - דרך העברה, כך היו כורתים ברית, עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים בינתים, כמו שנאמר (ירמיה לד, יח) העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו: (יד) **ואת אשר איננו פה** - ואף עם דורות העתידים להיות: (כה) **לא ידעום** - לא ידעו בהם גבורת אלהות: ולא **חלק להם** - לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם ולא אוטיבא להון, לא הטיבו להם שום טובה, ולשון לא חלק אותו אלוה שבחרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק: (כז) **ויתשם ה'** - כתרגומו וטלטלינו, וכן (ירמיה יב יד) הנני נותשם מעל אדמתם: (כח) **הנסתרת לה' אלהינו** - ואם תאמרו מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר (פסוק יז) פן יש בכם איש וגוי, ואחר כך (פסוק כא) וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חבירו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענישו את הרבים. נקוד על לנו ולבנינו, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה:

רש"י

(ג) **ושב ה' אלהיך את שבותך** - היה לו לכתוב והשיב את שבותך, רבותינו למדו מכאן שהשכינה כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו, שהוא ישוב עמהם. ועוד יש לומר, שגדול יום קבוץ גלויות ובקושי, כאלו הוא עצמו צריך להיות אוחו בידי ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר (ישעיה כז, יב) ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל, ואף בגלויות שאר האומות מצינו כן (ירמיהו מח מז) ושבתי שבות מואב:

רש"י

(א) **וילך משה** - וגוי: (ב) **אנכי היום** - היום מלאו ימי ושנותי ביום זה נולדתי וביום זה אמות: **לא אוכל עוד לצאת ולבוא** - יכול שתשש כחו, תלמוד לומר (דברים לד, ז) לא כהתה עינו ולא נס לחה. אלא מהו לא אוכל, איני רשאי שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע. דבר אחר, לצאת ולבוא בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעניות החכמה: **וה' אמר אלי** - זהו פירוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא, לפי שה' אמר אלי: (כט) **אחרי מותי כי השחת תשחתון** - והרי כל ימי יהושע לא השחיתו, שנאמר (יהושע כד, לא) ויעבדו בני ישראל את ה' כל ימי יהושע, מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו, שכל זמן שיהושע חי נראה למשה כאלו הוא חי: